

*До спеціалізованої вченої ради Д 08.120.01
у Вищому навчальному закладі
«Університет імені Альфреда Нобеля»*

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора економічних наук, професора
Левченко Олександра Миколайовича**

на дисертаційну роботу Куцеволової Маріанни Віталіївни
за темою: «Державне регулювання ринку праці в сегменті малого та
середнього бізнесу», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

На сьогодні ринок праці залишається одним із найважливіших інститутів ринкової економіки, який відображає всі соціально-економічні, демографічні, політичні, культурні та інші процеси, що відбуваються в суспільстві. Саме тому дослідження закономірностей розвитку ринку праці, особливостей функціонування та розробка заходів, спрямованих на удосконалення його регулювання, є важливим і актуальним завданням науки.

Важливість вивчення результатів діяльності сегменту малого та середнього бізнесу обумовлена декількома аспектами. По-перше, в сучасних умовах швидких змін у світовій економіці взаємозалежність національних економік (прямий ефект глобалізації) та прогнозоване важке відновлення після світової економічної кризи, викликані карантинними обмеженнями визначили, що роль малого та середнього бізнесу значно зросла, виходячи з їхніх можливостей адаптуватися до викликів постійного мінливого середовища. По-друге, малий та середній бізнес відіграє важливу роль у процесі сприяння технічному прогресу в суспільстві та впровадженню інновацій в економічній діяльності, що також підтверджує актуальність обраної теми.

Відповідно, дисертаційне дослідження Куцеволової Маріанни Віталіївни, мета якого полягає у розвитку теоретичних та науково-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо державного регулювання ринку праці в сегменті малого та середнього бізнесу, є актуальним та своєчасним.

На користь актуальності та наукової цінності досліджень, проведених Куцеволовою М.В., свідчить використання результатів під час виконання науково-дослідної теми з державною реєстрацією, зокрема, у межах тематики Університету імені Альфреда Нобеля за темою: «Економіка України у нових геостратегічних реаліях: індивід, держава, суспільство», номер державної реєстрації 0115U000063.

Слід акцентувати увагу на суттєвий внесок автора стосовно системи заходів щодо державного регулювання ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу та його внеску у розвиток національної економіки.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Детальне вивчення тексту дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків в рамках проведеного наукового дослідження дає змогу зробити висновок про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Це також підтверджується узагальненням та опрацюванням значної кількості наукових робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, апробацією на наукових конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, впровадженням наданих рекомендацій.

Погляди здобувача викладено послідовно, завдяки чому відслідковується логіка подання матеріалу. Мета, об'єкт та предмет логічно пов'язані та чітко окреслюють поле дослідження. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням достатньої інформаційної бази за темою дисертаційної роботи.

Серед методів дослідження, використання яких надало змогу Куцеволовій М.В. обґрунтувати елементи наукової новизни, слід відзначити такі: порівняння; аналіз та синтез; індукція і дедукція; структурно-логічний аналіз; системний аналіз; графічний; методи статистичного аналізу; методи соціологічного дослідження. Оцінюючи в цілому поданий до захисту матеріал, слід відзначити завершену цілісну структуру дисертації, яка надала автору можливість здійснити комплексне дослідження щодо теоретико-методичних аспектів державного регулювання ринку праці в сегменті малого та середнього бізнесу.

У роботі автор визначив коло наукових і практичних завдань, реалізація яких дозволила отримати результати, що свідчать про наукову новизну та практичне значення. Викладені результати та положення дисертаційної роботи є

обґрунтованими, достовірними, такими, що мають різні форми апробації та пройшли необхідне обговорення.

3. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Ознайомлення з результатами наукового дослідження Куцеволової М.В. та змістом автореферату дисертаційної роботи дало змогу визначити ключові положення, що характеризують її наукову новизну.

Автором уточнено поняття «ринку праці», який розглядається як система економічних, правових, соціально-трудових та організаційних відносин, що виникають в процесі визначення співвідношення попиту і пропозиції на робочу силу. В залежності від створеної ринкової ситуації автором запропоновано дослідження ринку праці на підставі поєднання системного, діалектичного, функціонального, інституціонального та синергетичного підходів (С. 27-40).

Для розробки заходів державного регулювання ринку праці в сегменті малого та середнього бізнесу на підставі аналізу статистичних даних, методу експертних оцінок, виокремлення факторів та характеру їх впливу, автором виділено шість етапів розвитку ринку праці України за часи її незалежності (С. 93-98). Побудовані профілі цих етапів підтверджують еволюцію ринку праці.

Удосконалено методичний підхід до оцінки стану ринку праці в Україні (С. 100, 105-113), за яким розраховано інтегральний показник за індексами дев'яти комбінованих показників, отриманих в ході міжнародних дослідних проєктів, що характеризують основні параметри ринку праці, та визначено за встановленими межами їх значень прийнятний, задовільний, кризовий, незадовільний та критичний стани розвитку ринку праці. Це дозволило автору визначити стан ринку праці в Україні та запропонувати шляхи його удосконалення.

У результаті дослідження встановлено залежність між економічним розвитком держави та самозайнятістю населення. На підставі використання систематизованих показників, що застосовуються різними країнами, динаміки зайнятого і самозайнятого населення, результатів соціологічного опитування, автором запропоновано два способи забезпечення самозайнятості в малому і середньому бізнесі, що стало передумовою державного регулювання ринку праці в досліджуваному секторі (С. 115-125).

Набули подальшого розвитку науково-теоретичні аспекти підтримки впровадження платформеної економіки, що включають SWOT-аналіз сильних і

слабких сторін, можливостей і загроз зазначеного типу відносин та визначають важелі впливу на зростання ринку праці через забезпечення зайнятості населення (С. 144-147). Все це дозволяє розробити заходи щодо прискорення розвитку платформеної економіки і механізмів її державного регулювання.

В роботі удосконалено механізм регулювання ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу, який містить не тільки суб'єкт, об'єкт, фактори впливу і важелі розвитку, а ще й елементи корегування механізму та постійного моніторингу ринку праці з врахуванням сучасних тенденцій (С. 153-156). Це дозволило автору обґрунтувати стратегічні напрями розвитку ринку праці України в сегменті малого та середнього бізнесу.

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції, що наводяться як логічний підсумок проведеної автором роботи, є достатньо обґрунтованими з високим ступенем наукової аргументації.

4. Теоретичне та практичне значення роботи, використання результатів дослідження

Отримані у дисертаційній роботі результати, висновки та рекомендації вирішують актуальну науково-практичну проблему – розроблення теоретико-методичних та практичних засад стосовно вдосконалення системи регулювання ринку праці України в сегменті малого і середнього бізнесу та його державного регулювання.

Науково-практичні розробки використано у діяльності комунального підприємства «Центр підтримки малого та середнього бізнесу» Дніпропетровської обласної ради» при впровадженні проекту програми «Від бажання до мети» (довідка № 1039 від 23.07.2020 р.), а також консалтингової компанії «СМАРТ-ЕДВАЙС» при розробці стратегії її діяльності до 2025 року з урахуванням тенденцій щодо розвитку платформеної економіки та ризиків, пов'язаних з роботою, орієнтованою на платформу (довідка № 02/1809 від 18.09.2020 р.).

Наведені у дисертації Куцеволової М.В. науково-прикладні розробки використовуються також в освітньому процесі Університету імені Альфреда Нобеля для проведення лекцій, визначення тематики індивідуальних завдань здобувачам вищої освіти, створення кейсів для практичних занять при викладанні дисциплін: «Міжнародні економічні відносини», «Управління персоналом», «Управління малим та середнім бізнесом» (довідка № 309 від 25.05.2020 р.).

5. Повнота викладення положень дисертації у опублікованих працях

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає чинним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. За темою дослідження опубліковано 16 наукових праць, з них 8 статей у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав і 7 наукових праць, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Також слід констатувати, що основні положення дослідження пройшли апробацію: вони опубліковані у відкритому друці, обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня та мають достатньо широкую географію. Огляд публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень дисертаційного дослідження.

6. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Усі пункти наукової новизни дослідження, заявлені в авторефераті, відображено у дисертаційній роботі. Аналіз змісту автореферату, друкованих праць за темою дисертації дозволяє дійти висновку щодо достатньо повного відображення наукових результатів та авторських висновків. Автореферат дисертаційної роботи відповідає за змістом та структурою тексту дисертації.

Апробація, науковий рівень і практичне значення дисертації відповідають чинним вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Дисертаційна робота має класичну структуру, матеріал викладено чітко та логічно, в тексті підтверджено розв'язання проблеми дослідження. Завдання дослідження дозволили здобувачу розкрити досліджуваний об'єкт і досягти поставленої мети.

У цілому слід зазначити, що матеріал дисертаційної роботи викладено професійною науковою мовою. Стиль написання дисертації характеризується аргументованістю висновків, науковою обґрунтованістю та послідовністю.

Тема дисертації та її зміст відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

За позитивної оцінки дисертаційної роботи виявлено окремі дискусійні моменти, що викликали зауваження опонента, а саме:

1. В рамках дослідження сформульовано визначення «ринку праці» (С. 40), де автор зазначає, що це система економічних, правових, соціально-трудова та організаційних відносин, які виникають в результаті формування механізму координації дій щодо попиту і пропозиції на трудові послуги. Розвиваючи ідею, було б доцільно пояснити, чому у своєму визначенні автор використовує дефініцію трудові послуги, а не робоча сила.

2. В підрозділі 1.3 розглянуто теоретико-методичні основи регулювання ринку праці, де автором на С. 60 зазначається, що для побудови механізму регулювання ринку праці необхідним є визначення мети (функціонального забезпечення реалізації цієї мети), суб'єктів, об'єктів, методів, принципів, інструментів та факторів впливу. Але далі за текстом розглядається лише мета, визначаються суб'єкти, фактори впливу та важелі, а методи, принципи, інструменти не описуються.

3. В дисертаційній роботі приділено значну увагу вивченню етапів становлення та розвитку ринку праці, доведенню авторської думки щодо деталізації профілів кожного часового періоду (С. 93-98), що, безумовно, є цікавою і слухною ідеєю. Але більш детальний опис останнього етапу, авторський погляд та припущення могли би покращити дослідження у цьому питанні.

4. Потребує додаткового пояснення, чому при розрахунку інтегрального показника оцінки стану ринку праці Україні (С. 105-106) було використано саме глобальний індекс інновацій; індекс економічної свободи; індекс демократії; індекс глобальної конкурентоспроможності; індекс процвітання; індекс щастя; індекс рівня освіти; індекс людського розвитку; індекс соціального прогресу.

5. При вивченні основних показників розвитку самозайнятості населення (С. 116-117), автором використано вибірку країн, у результаті чого дані було систематизовано та зазначена залежність між показниками. Але для більш глибокого вивчення цього питання було б доцільно розширити список країн та можливо взяти вибірку показників за декілька років.

6. На рис. 3.2 «Складові системи регулювання ринку праці України» (С. 150) автором виділено в окремий блок самозайнятих осіб. Виникає потреба в додатковій аргументації цієї позиції.

7. В процесі обґрунтування стратегічних напрямів розвитку ринку праці автором наведено їх характеристику (С. 165-175). Проте, за наведеним описом третього пункту щодо підвищення рівня добровільної сплати податків (С. 166) не зовсім зрозуміло, за рахунок чого можна цього досягти, що потребує додаткового пояснення.

Загалом, зазначені зауваження не знижують теоретичного і практичного значення проведеного дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

8. Загальний висновок по дисертації

Дисертаційна робота Куцеволової Маріанни Віталіївни за змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості висновків і розробок відповідає чинним вимогам щодо такого рівня робіт, вона є самостійною, завершеною науковою працею, в якій автором обґрунтовано та винесено для прилюдного захисту наукові положення, що підтверджують вирішення актуальної наукової проблеми стосовно розвитку ринку праці та його державного регулювання.

Вважаю, що дисертація «Державне регулювання ринку праці в сегменті малого та середнього бізнесу» за якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів і їхньою практичною значущістю відповідає вимогам пп. 9,11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Куцеволова Маріанна Віталіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

проректор з наукової роботи

Центральноукраїнського національного

технічного університету

Левченко О.М.